

Rapport

2020:8

**Olof Palme (S) – en populär
partiledare**

**Sören Holmberg
Per Hedberg**

Valforskningsprogrammet

Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet

2020.06.15

www.valforskning.pol.gu.se

Valforskningsprogrammets rapportserie

Sedan 1950-talet genomför forskare knutna till Valforskningsprogrammet i Göteborg empiriska undersökningar av hur den svenska demokratin mår och utvecklas. Rapportserien är vår viktigaste publikationskanal för att bidra till samhällets kunskapsförsörjning på demokratiområdet. Målsättningen är att sprida grundläggande fakta och forskningsresultat som rör val och väljarbeteende till en bred publik av forskare, studenter, journalister, politiker och allmänhet.

The Swedish National Election Studies Program working report series

Since the 1950s, the researchers associated with the Swedish National Election Studies Program at the Department of Political Science, University of Gothenburg, conducts empirical research on the well-being and development of the Swedish democracy. The working report series is our main publication outlets. The aim is to publish basic facts and research results about elections and voting behavior to a broad audience of researchers, students, journalists, politicians and the public.

Citering:

Holmberg, Sören & Per Hedberg (2020). Olof Palme (S) – en populär partiledare. Valforskningsprogrammets rapportserie 2020:8. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.

Redaktör för arbetsrapportserien:

Henrik Ekengren Oscarsson

Olof Palme (S)

– en populär partiledare

Sören Holmberg
Per Hedberg

Sammanfattning

Olof Palme, ledare för det Socialdemokratiska partiet 1969-1986, var en jämförelsevis populär partiledare med plats på Valforskningens topp-tio lista över uppskattade partiledare. Dock, han var inte mer populär än sitt parti. Det blev han först efter sin död, mördad i centrala Stockholm 1986. Sympatierna för den bortgångne Olof Palme ökade i alla sociala och politiska läger efter mordet, men mest påtagligt bland hans motståndare längst ut till höger. Antipatierna övergick inte där till sympatier, men antipatierna mildrades tydligt.

Abstract

Social Democrat leader Olof Palme (1969-1986) was a comparatively popular party leader with a place on Election Research's top ten list for appreciated party leaders. He was not, however, more liked than his party. That happened first after his death, murdered in downtown Stockholm in 1986. Sympathies for the deceased Olof Palme increased in all social and political groups after his murder, most significantly among his long time opponents on the far right. Negative feelings towards Olof Palme did not change into positive feelings among right wingers, but they became less negative.

Introduktion

Det svenska valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet har sedan valet 1979 mätt svenska partiledares popularitet vid samtliga riksdagsval. Hittills har mätningarna gjorts vid tolv val och omfattat fyrtio olika partiledare. Olof Palme (S) var med vid premiärtillfället 1979 och sedan vid ytterligare tre tillfällen – 1982, 1985 och 1988. Sista gången 1988 var han inte i livet. Olof Palme mördades i februari 1986 på öppen gata i centrala Stockholm. Valforskningens mätning 1988 omfattade de dåvarande ledarna för riksdagspartierna plus två avgångna partiledare – Thorbjörn Fälldin (C) och Gösta Bohman (M) – och den bortgångne Olof Palme (Gilljam & Holmberg 1990; Oscarsson & Holmberg 2016).

Undersökningarna av partiledarnas grad av uppskattning sker med hjälp av en elvagrädig ogillar-gillarskala med värden mellan -5 (ogillar) till +5 (gillar). Partiernas popularitet mäts med samma skala vilket gör det möjligt att jämföra partiledarnas uppskattning med partiernas. Resultaten från en dylik jämförelse visar mycket tydligt att det allra vanligaste i Sverige är att man tycker bättre om sitt parti än om partiets ledare. Endast en minoritet om i genomsnitt 15 procent gillar den egna partiledaren bättre än partiet enligt valforskningsprogrammets tolv undersökta riksdagsval. Och någon tendens till ökning kan inte spåras.

Olof Palme var jämförelsevis en populär partiledare. Han placerar sig topp-tio bland de fyrtio partiledare valforskningen har mätt sedan 1970-talet. Mest populär har Fredrik Reinfeldt varit med en uppmätt genomsnittlig uppskattningssiffra på +21 bland samtliga röstberättigade vid valet 2010. Resultaten har multiplicerats med tio för att undvika decimaler; maximal möjlig uppskattningssiffra är +50. Olof Palmes bästa resultat som partiledare är +12 vid valet 1982, vilket ger honom en nionde plats på partiledarnas popularitetslista. Den avlidne Olof Palmes ännu högre resultat 1988 (+19) är inte jämförbart, men hade givit honom en andra plats på popularitetslistan (Se Figur 1).

Ingen av den nuvarande generationens partiledare är i närheten av Olof Palmes popularitet. Alla är långt ifrån att platsa på tio i topplistan. Vid valet 2018 uppvisade Annie Lööf (C) med +6 och Ulf Kristersson (M) med +5 högst uppskattningssiffror bland samtliga svarande i Valundersökningen. Statsminister Stefan Löfven uppnådde endast en snittsiffra på +3 bland samtliga svarande och +29 bland S-sympatisörer. Motsvarande siffror för Olof Palme för 35-40 år sedan var +9 till +12 respektive +35/+36 (se Figur 1). Partiledarnas popularitet var inte bättre förr. Den är värre nu.

Redovisningen i tabell 1 visar Olof Palmes grad av popularitet i olika sociala och politiska grupper. Mönstren i resultaten är i stort sett de förväntade. Parti och partiledares uppskattning går i mycket hög utsträckning hand i hand. Korrelationerna (r) brukar i genomsnitt ligga kring .75-.80, i Olof Palmes fall något över .80. Det betyder att partiledarna tenderar att vara populära i samma grupper som sitt parti, och impopulära i grupper där partiet är mindre uppskattat. När det gäller Olof Palme betyder det att han var som mest uppskattad i sociala och politiska grupper som också sympatiserade mest med det socialdemokratiska partiet – bland lägre utbildade, bland arbetare, bland äldre och bland personer ideologiskt till vänster. Minst uppskattad var Olof Palme bland jordbrukare, företagare, högre tjänstemän, universitetsutbildade, personer ideologiskt till höger och bland sympatisörer till något av de borgerliga partierna.

Alla dessa samband kvarstod 1988, om än något försvagade. Uppskattningen av Olof Palme ökade 1988 i alla sociala och politiska grupper, men något mer tydligt bland personer som tidigare varit mest negativa till honom – till exempel bland företagare, bland högutbildade, bland personer klart till höger och bland Kristdemokrater (se Tabell 2). Den avlidne Olof Palme omfattades med mer sympati 1988 än den aktive partiledaren och statsministern 1979-1985. Mest påtaglig var denna ökade sympati – eller minskade antipati – bland hans politiska motståndare längst ut till höger. Bland personer klart till höger minskade den negativa uppskattningen av Olof Palme från -19 i valet 1985 till -7 i valet 1988, en nedgång på hela 12 enheter.

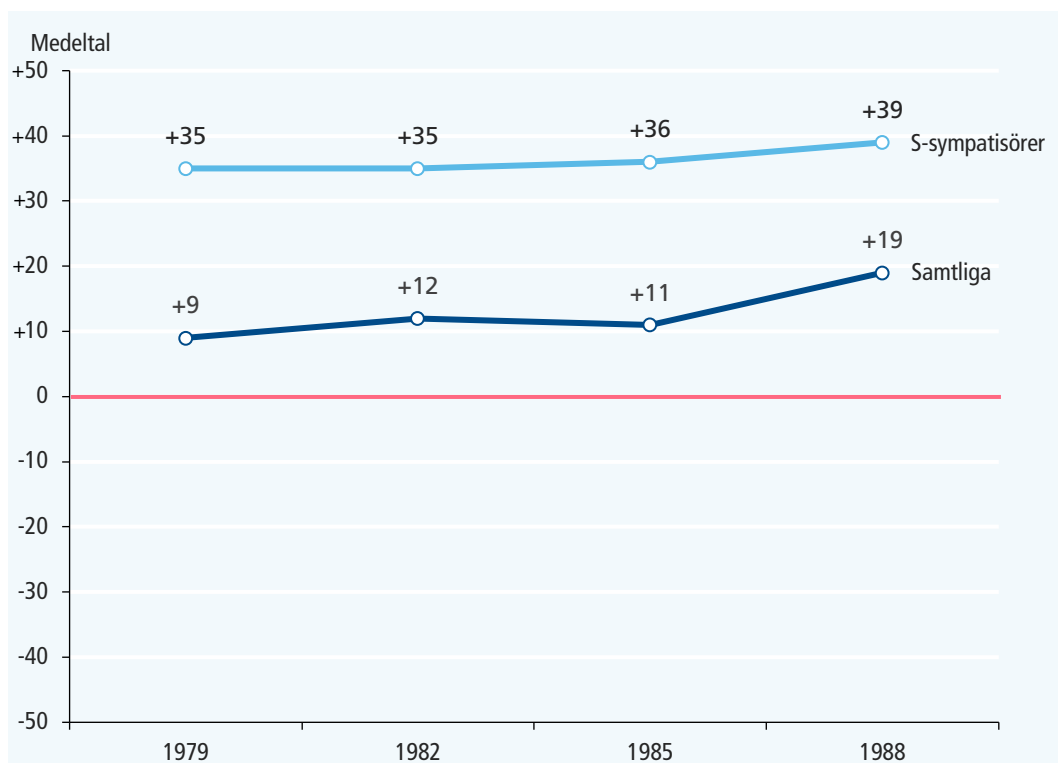
Olof Palme var en jämförelsevis populär partiledare med en topp-tio placering bland svenska partiledare under de senaste fyrtio åren. Men han var inte mer populär än det socialdemokratiska partiet. Resultaten i tabell 3 visar tvärtom att han i de flesta sociala och politiska grupper hade ett något svagare sympatistöd än det socialdemokratiska partiet. Det gällde under hela perioden 1979-1985 och bland samtliga väljare såväl som bland väljare som stödde Socialdemokraterna.

Efter mordet 1986 ändrades detta. I mätningen 1988 var den avlidne Olof Palme mer uppskattad i de allra flesta sociala och politiska grupper än det Socialdemokratiska partiet.

Referenser

- Gilljam, Mikael & Sören Holmberg, Red. (1990). Rött, blått, grönt. En bok om 1988 års riksdagsval. Stockholm: Bonniers.
- Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2016). Svenska väljare. Stockholm: Wolters Kluwer.

Figur 1 Uppskattning av Olof Palme (S) bland samtliga röstberättigade och bland sympatisörer med Socialdemokraterna vid valen 1979-1988 (medeltal)
Degree of sympathy for Olof Palme (S) among all respondents and among supporters of the Social Democrats 1979-1988 (means)

Kommentar: Resultaten från Valundersökningarna kommer från svaren på en ogillar (-50) till gillar (+50) skala. Ju högre positivt värde desto högre uppskattning. I Valundersökningen 1988 inkluderades den mördade Olof Palme i mätningen av partiledarnas popularitet tillsammans med de avgångna partiledarna Thorbjörn Fälldin (C) och Gösta Bohman (M).

Tabell 1 Olof Palmes popularitet 1979-1988 i olika sociala och politiska grupper (medeltal)
Olof Palme's popularity 1979-1988 among people in different social and political groups (means)

	1979	1982	1985	1988
Samtliga	+9	+12	+11	+19
Kvinnor	+8	+12	+12	+19
Män	+9	+12	+11	+19
18-29 år	+9	+12	+10	+21
30-64 år	+8	+12	+11	+17
65+ år	+13	+14	+16	+23
Låg utbildning	+15	+18	+19	+25
Medel utbildning	+7	+8	+10	+19
Hög utbildning	-1	+2	+1	+10
Arbetare	+20	+23	+23	+29
Tjänstemän	+7	+9	+9	+19
Högre tjänstemän	-5	-1	+1	+8
Jordbrukare	-23	-18	-18	-10
Företagare	-5	+1	-3	+6
Studerande	+3	+17	+8	+14
Klart till vänster (0-2)	+34	+39	+37	+42
Något till vänster (3-4)	+29	+32	+33	+36
Varken vänster/höger (5)	+7	+9	+13	+20
Något till höger (6-7)	-13	-4	-3	+3
Klart till höger (8-10)	-21	-18	-19	-7
Vänsterpartiet	+18	+17	+22	+33
Socialdemokraterna	+35	+35	+36	+39
Miljöpartiet	--	+8	+10	+16
Centerpartiet	-14	-13	-12	-2
Folkpartiet	-9	-3	-4	+4
Kristdemokraterna	-5	-11	-17	+3
Moderaterna	-20	-14	-16	-9

Kommentar: Se figur 1. Ju högre positivt värde desto mer populär. Vänster-högerplacering bygger på en intervjufråga där de svarande själva placerar sig på en skala från 0 (långt till vänster) till 10 (långt till höger). Partitillhörigheten gäller bästa parti/partisympti.

Tabell 2 Förändring av Olof Palmes uppskattning mellan 1985 och 1988 (medeltal)
Change in Olof Palme's popularity between 1985 and 1988 (means)

	1985	1988	Förändring
Samtliga	+11	+19	+8
Kvinnor	+12	+19	+7
Män	+11	+19	+8
18-29 år	+10	+21	+11
30-64 år	+11	+17	+6
65+ år	+16	+23	+7
Låg utbildning	+19	+25	+6
Medel utbildning	+10	+19	+9
Hög utbildning	+1	+10	+9
Arbetare	+23	+29	+6
Tjänstemän	+9	+19	+10
Högre tjänstemän	+1	+8	+7
Jordbrukare	-18	-10	+8
Företagare	-3	+6	+9
Studerande	+8	+14	+6
Klart till vänster (0-2)	+37	+42	+5
Något till vänster (3-4)	+33	+36	+3
Varken vänster/höger (5)	+13	+20	+7
Något till höger (6-7)	-3	+3	+6
Klart till höger (8-10)	-19	-7	+12
Vänsterpartiet	+22	+32	+10
Socialdemokraterna	+36	+39	+3
Miljöpartiet	+10	+16	+6
Centerpartiet	-12	-2	+10
Folkpartiet	-4	+4	+8
Kristdemokraterna	-17	+3	+20
Moderaterna	-16	-9	+7

Kommentar: Se figur 1. Ju högre positivt värde desto mer populär och större positiv förändring i uppskattningen. Vänster-högerplacering bygger på en intervjufråga där de svarande själva placerar sig på en skala från 0 (långt till vänster) till 10 (långt till höger). Partitillhörigheten gäller bästa parti/partisynpat.

Tabell 3 Olof Palmes popularitet jämförd med Socialdemokratiska partiets popularitet 1979-1988 (medeltalsskillnader)
Olof Palme's popularity compared with the popularity of the Social Democratic Party (mean differences)

	1979	1982	1985	1988
Samtliga	-3	±0	-2	+3
Kvinnor	-4	-1	-2	+2
Män	-2	+1	-1	+3
18-29 år	-2	+3	-1	+9
30-64 år	-3	±0	-2	+1
65+ år	±0	-1	-1	±0
Låg utbildning	-4	-2	-2	+1
Medel utbildning	-4	±0	-3	+4
Hög utbildning	±0	+3	±0	+4
Arbetare	-4	-1	-2	+4
Tjänstemän	-1	+1	-2	+3
Högre tjänstemän	±0	-1	±0	+1
Jordbrukare	-5	-3	-3	-6
Företagare	-3	+2	±0	+1
Studerande	-1	+7	+2	+9
Klart till vänster (0-2)	-2	-2	-3	+3
Något till vänster (3-4)	-4	-2	-3	+2
Varken vänster/höger (5)	-4	-2	-3	+2
Något till höger (6-7)	-3	+3	+1	+2
Klart till höger (8-10)	±0	+2	±0	+5
Vänsterpartiet	-2	+1	-3	+13
Socialdemokraterna	-4	-3	-3	+1
Miljöpartiet	--	+4	+3	+6
Centerpartiet	-3	-1	-2	±0
Folkpartiet	-1	+3	-1	+3
Kristdemokraterna	±0	-4	-5	+3
Moderaterna	±0	+5	+2	+4

Kommentar: Se figur 1. Resultaten visar skillnader mellan Socialdemokratiska partiets popularitet och Olof Palmes popularitet. Negativa medeltalsskillnader visar att S-partiet var mer uppskattat än Olof Palme. Positiva medeltalsskillnader visar tvärtom att Olof Palme var mer uppskattad än S-partiet. Vänster-högerplacering bygger på en intervjufråga där de svarande själva placerar sig på en skala från 0 (långt till vänster) till 10 (långt till höger). Partitillhörigheten gäller bästa parti/partisympati.

Det svenska Valforskningsprogrammet finns vid Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Sedan tidigt 1950-tal ägnar vi oss hängivet åt empiriska studier av opinionsbildning, val och väljarbeteende och av tillståndet och utvecklingen av den svenska representativa demokratin.

Syftet med forskningen är bland annat att förklara varför väljare röstar som de gör och varför val slutar som de gör. Vi spårar och följer trender i svensk valdemokrati och gör jämförelser med utvecklingen i andra länder.

Professor Henrik Ekengren Oscarsson leder det svenska Valforskningsprogrammet.

